

Månadsnytt

Årgång 29 – Nr 6 – September 2013

Sveriges Pensionärsförbund – Seniororganisationen i tiden
Karlskogaföreningen

Getjärnsklätten, ett av mellersta Värmlands vackra hyperitberg. Läs mer om den värmländska berggrunden på sid. 6. Foto: Allan Hede

**Läs om
Funktionärs-
träffen på
sidan 4**

**Månadsmöte
om
upppfinningar
sidan 5**

**Bergshistorisk
höstutflykt
Läs på
sidorna 10-12**

Almanackan

(Sparas till nästa nummer av Månadsnytt)

Manusstopp för nästa nummer av Månadsnytt tisdagen den 15 oktober kl. 16.00.

Distribution fredagen den 25 oktober.

Lördag 28 september kl. 10.00-12.30

Träffen. Lördagsträffen i samband med ”Konst Runt Möckeln”. Se notis!

Tisdag 1 oktober kl. 14.00

Månadsmöte. Rävåskyrkans samlings-
Gunnel Lindgren – Har du koll på dina läkemedel? Se notis. Anmälan till exp. tel. 302 40 senast måndag 30 september kl. 11.30.

Måndag 7 oktober kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Tisdag 15 oktober kl. 14.00

Vetgiriga Veteraner. Rävåskyrkans Samlings-
**Kajsa Jansson – Mitt liv som bilhand-
lare och föredragshållare.** Se notis. Anmälan till exp. tel. 302 40 senast måndag 14 oktober kl. 11.30.

Måndag 21 oktober kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Lördag 26 oktober kl. 10.00-12.30

Träffen. Lördagsträffen. **Bengt Aldén kåserar.**
Se notis!

Till alla som lämnar material till Månadsnytt:

Tiden för **manusstopp** ska ses som ett absolut sista tillfälle att komma med mindre detaljer. Man bör naturligtvis skicka in övrigt material tidigare, gärna veckan före.

Det går inte att sätta ihop en hel tidning på några timmar på tisdagskvällen.

Dagen efter manusstopp skickas de färdiga sidorna över till Karlskoga Grafiska.

Höstträff för 80+

Alla som är födda 1933 eller tidigare är välkomna till höstträffen för 80+-medlemmarna.

Vi ses i **Rävåskyrkans samlingsal torsdag 24 oktober kl. 14.00.**

Det blir musikunderhållning av trevliga herrar som kallar sig **Strömtorparna.**

Kaffe, smörgås och trevlig samvaro utlovas!

Anmälan görs till expeditionen tel. 302 40 senast tisdag 22 oktober före kl 11.30.

Lena Kinell

Våra arrangemang sker i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan

Villaägare!

Se till att numret på Din brevlåda syns ordentligt.

Önskemål från vikarierande brevduva

Ansvarig utgivare:
Redaktionskommitté:
Annonser:
Kansli och expedition:

Föreningens ordförande:
Föreningens sekreterare:
Föreningens kassör:
Föreningens hemsida:
Föreningens PlusGiro:
Föreningens Bankgiro:
Tryckning:

Kajsa Werner, tel 072-277 99 39. E-post: kajsa.werner@folkbildning.net
Birgitta Hede, Roland Ekelund och Majken Lasson. E-post: m-nytt@spfkarskoga.se
Lena Kinell, tel 557 57. E-post: lenakinell@gmail.com
SPF, Solbringen 80, Loviselundsvägen 73, 691 83 Karlskoga. Tel 302 40.
E-post: spfkarskoga@telia.com Öppen vardagar kl. 10-12.
Kajsa Werner, tel 072-277 99 39. E-post: kajsa.werner@folkbildning.net
Per Aspeli, tel 537 81. E-post: per.aspeli@hotmail.com
Leila Raudsaar, tel 181 01. E-post: leila@raudsaar.com
www.spfkarskoga.se E-post: christer@lasson.st
94 41 25-4
5715-5640
Karlskoga Grafiska, tel 300 53. E-post: grafiska@telia.com

Ordföranden har ordet

Vi äldre kan just nu inte klaga på att vi syns för litet i medierna. Serien "Sveriges bästa äldreboende" har visats med fyra avsnitt under fyra veckor. Den har tagit upp bl. a. läkemedel, mat och miljö på ett äldreboende. Med mycket små medel lyckades man skapa en trivsammare miljö. Det blev en utflykt till Röda Korsets loppis, och en äldre dam strålade av lycka över att få komma ut. Varför får inte äldre människor komma ut? Jag antar att det beror på att det inte finns personal, som kan hjälpa dem med påklädning och rullstolar. Men de bör väl ha samma rätt som dagisbarn att få vara ute en stund varje dag? Anhöriga kan ju hjälpa till med detta, men alla äldre har inte nära anhöriga. Eller också är de anhöriga yrkesarbetande och har inte tid att ge den hjälp som behövs.

En annan sak jag undrade över var att man aldrig såg någon sitta och läsa en bok på äldreboendet i TV. Biblioteken erbjuder ju tjänsten "Boken kommer".

Man kan ringa till biblioteket och berätta vilken typ av böcker man är intresserad av, och så kommer någon och lämnar böcker vid dörren till bostaden. För dem som ser dåligt och inte kan läsa själva, kan det ju vara trevligt att höra någon berätta om böcker och ge boktips. Jag har varit med vid ett tillfälle på Solbringen, när en bibliotekarie kom och berättade om böcker och gav boktips. Det är möjligt att det förekommit fler gånger, men då har inte jag varit med. Man kan också tänka sig att man på äldreboenden kan låna DVD-filmer på biblioteket. TV-programmen är kanske inte alltid så roliga. Och får man se en bra film kan det bli diskussion efteråt.

Apropå äldre i medier, TV, radio, tidningar, det skulle vara roligt att få höra en grupp äldre ge sina synpunkter på dagens samhälle i någon av TV-sofforna. De som har levt länge, kan ju jämföra med hur det var förr. Har det blivit bättre idag eller sämre? Och vilken typ av samhällsfrågor är de äldre mest intresserade av? Det vore intressant också för SPF att få veta.

Kajsa Werner

Frank Sinatra-konsert med Bofors musikkår

Solist: Roger Pontare

Tid: Lördag 19 oktober kl 17.00

Plats: **Bregårdsskolans aula**

Pris: 250 kronor.

SPF-medlemmar får 10 % rabatt.

Anmälan till SPF:s expedition tel. 302 40.

50 biljetter finns, först till kvarn . . .

Beställda biljetter hämtas och betalas

på SPF:s expedition

torsdag 17 oktober kl. 11-12.

Arrangör: Bofors musikkår

Kontaktperson: Per Røjare

Månadsmöte

Tisdagen den 1 oktober kl. 14.00

i Rävåskyrkans samlingsal.

Program:

**Gunnel Lindgren – Har du koll på
dina läkemedel?**

Gunnel är distriktets läkemedelsansvariga. Hon är apotekare till professionen. Hon tar bl.a. upp smärta och smärtbehandling samt nyheter inom läkemedelsområdet. Ta gärna med dig frågor!

Kaffeservering, lotterier och samvaro. Anmälan till exp tel 30240 senast dagen före.

VÄLKOMNA till en nog så lärorik eftermiddag hälsar SPF Karlskoga genom

Kjell Selander

Allt under ett tak!

Öppet alla
dagar 8-21

Telefon 676 70

Funktionärsträffen 2013

Årets funktionärsträff i Karlskoga Folkhögskola 2013 startade med en god lunch och sedan fortsatte de olika programpunkterna i aulan.

Underhållning

Efter Kajsas inledning följde en stunds underhållning av ett gäng ”gubbar” som kallar sig för Strömtorparna. Namnet har de tagit eftersom de brukar öva i Strömtorp. Enkelt men effektivt!

Normalt är de nitton musikanter som spelar ihop men idag var de bara sju. Spelhumöret var det inget fel på och de gamla godingarna varvades med flera roliga historier. Vi kände igen många av melodierna, såsom Drömmen om Elin, Mosippan, La Paloma, On the sunny side of the street.

Efter underhållningen var det dags för information från några viktiga områden.

Hemsidan

Christer Lasson berättade om vår hemsida, som faktiskt har mer än 100 besök per månad.

Höstens möten

Kjell Selander informerade om höstens månadsmöten. I oktober handlar det om läkemedel. Se för övrigt notiser i Månadsnytt.

Sten-Åke Bengtsson informerade om Vetgiriga Veteraner som han kommer att svara för tillsammans med Gunnel Ringman.

I oktober berättar Kajsa Jansson om sitt liv som bilhandlare. Se för övrigt notiser i Månadsnytt.

KPR

Berit Greek informerade från KPR som har två sammanträden på hösten och två på våren. Hon framhöll särskilt att det är värdefullt att få synpunkter från SPF:s medlemmar som man kan vidarebefordra till KPR.

Valberedningen

Det är nästan nödvändigt att citera Gunnel Carlstedt som inledde med orden: Ja, här står jag nu igen, ensam som förra året.

Valberedningen bör helst bestå av fyra personer, och sådana som har bott länge i Karlskoga och har många kontakter skulle naturligtvis vara extra värdefulla.

Strömtorparna (basisten tyvärr något skymd).

De papper som tidigare funktionärer har fått att fylla i bör lämnas in senast 7 oktober.

Friskvård

Jan-Olof Forsling berättade bland annat om motionsgrupperna ”Easy Line” som blir allt mer populära. Han ville påminna om stavgången och efterlyste även förslag från medlemmarna om vilka aktiviteter vi vill ha.

Resor

Marianne Cornelid informerade om kommande resor, bl.a. Sound of Music på Skövde stadsteater och en julmarknadsresa i december. Kommande resor annonseras närmare i varje nummer av Månadsnytt.

Utställningar och datorkurs

Curt Konradsson sköter om våra utställnings-skärmar som bl. a. kommer att finnas på anhörig- och äldredagen i oktober.

Han informerade också om att det kan bli en ny datorkurs. Den förra var mycket uppskattad.

Frågor och avslutning

Efter informationen fanns tillfälle till frågor och diskussion. Det kom upp frågor om sångkör och allsång. En sångkör kräver förstås en körledare och Kajsa Werner uppmanade deltagarna att spana efter en tänkbar sådan i bekantskapskretsen. Det finns också intresse för en buggkurs.

Efter den korta frågestunden avslutade Kajsa Werner funktionärsträffen.

*Text: Birgitta Hede
Foto: Roland Ekelund*

Karlskoga – uppfinningarnas stad

Vi var en ganska liten skara när Sonny Persson vid det senaste månadsmötet berättade om uppfinningar av karlskokingar och hur man kan få hjälp och stöd av den lokala uppfinnarföreningen i Karlskoga.

Man inser snart lätt att här finns en förening (Möckeln Innovation i Alfred Nobels Karlskoga), som troligtvis inte är så känd utanför en trängre krets. Föreningen bildades 1984 och har sedan dess hjälpt åtskilliga kluriga karlskokingar med bedömning av uppfinningar och innovationer samt sökande av patent, mönsterskydd, varumärkesskydd, etc.

Med sin näsa för nya idéer och med sin erfarenhet av kontakter med Patent- och registreringsverket kan föreningen underlätta arbetet att förädla idéer till en färdig säljbar produkt.

– Det är inte bara ”prylen” som man kan söka patent på utan också produkten i kombination med vissa användningsområden, förklarade Sonny Persson.

Här är några fakta: **Patent** gäller 20 år (läkemedel dock 25 år på grund av den oftast långa utvecklingstiden - man måste ju ofta söka patent tidigt under utvecklingen). Patentansökan måste ännu göras för varje land i Europa. **Mönsterskydd** gäller också 20 år men här räcker det redan idag med bara en ansökan för hela Europa.

Ansökan kostar några få tusenlappar men sedan tillkommer för patent en årsavgift för att hålla patentet levande. Årsavgiften för de övriga ingår dock i engångskostnaden.

Upphovsrätten för en bok gäller ytterligare i 70 år efter att författaren avlidit för de efterlevande.

Vi fick höra en anekdot om hur föreningen på en mäsas fick ögonen på sig från publiken och de andra utställarna. Karlskoga Kommun kom och bad att få ha sin monter bredvid dem och Radio-TV fick också nys om det hela. Rätt var det var så kom vår kung och blev så intresserad att han ställde sig på knä för att undersöka ett föremål närmare. Men då sprang livvakterna/uppvaktningen fram.

– Det passar sig ju inte att kungen ligger på knä

på detta vis, tyckte man. Men föreningen fick fin publicitet!

Ett urval av patenterade och mönsterskyddade pryglar som har sitt ursprung i Karlskoga visades. Där fanns t.ex. mugghållaren Muggomat med speciell nedmatning en och en av muggarna, glasögon som hjälpmedel vid ögondroppning, en anordning för materialkapning med ett ”karateslag” (Hydropulsor), en dörrkil med skaft för att hängas på städvagn. Vidare visades en anteckningsbok med vita stöddlinjer på grå bakgrund (Whitelines - lätt kopierbar, varvid de vita stöddlinjerna och det gråa inte syns på kopian), ett brandsäkert brevinkast (70 % av hyreslägenheterna i Sverige har denna typ av inkast enligt Sonny Persson), en skruvmejsel med bits och magnet för svåråtkomliga ställen, en laddbar lampa för mösskärmen, diverse hundleksaker, etc. etc.

Mugghållaren som nämns blev erbjuden till Duni men intresset var obefintligt. Den speciella nedmatningen skulle ju innebära mindre åtgång och minskad försäljning av muggar. Åtskilligt senare började miljötanket göra sitt intåg och ju färre onödiga muggar det gick åt för att sedan

bara kastas, desto bättre för miljön. Då blev sparsamhet med muggar en dygd och plötsligt hade man försäljningsargumentet som behövdes och Duni blev intresserad av mugghållaren Muggomat.

Titta noga på klockan upptill till vänster på ovanstående bild så ser du att siffrorna är placerade i spegelvänd ordning. Författaren till detta referat kommer ihåg att man hos Björstams frisersalong vid torget kunde hålla reda på tiden på väggklockan i spegeln framför sig. Klockan satt ju på väggen bakom kundstolarna och urverket gick förstås också baklänges. Inte visste jag då att det var en karlskoking som hade hittat på denna märkliga klocka.

På en särskild fråga från publiken hur många patent fördragshållaren själv personligen har fått beviljade blev svaret: ”10-12 men inte alla är fortfarande levande”.

Text och bild: Roland Ekelund

Sonny Persson med produkter av karlskokingar.

Värmland under 2 miljarder år

Lördag den 7 september var Allan Hede på Lördagsträffen och berättade om östra Värmlands berggrund.

Allan är aktiv i Arvika geologiska förening. Det finns många föreningar i landet som anordnar geologins dag den 14 september.

Först en definition: Berggrunden utgör det fasta underlaget under de lösa jordarterna. Den vanligaste berggrunden i vårt land, urberget, bildades under 3 miljarder år. Jordens ålder är c:a 5 miljarder år. Geologiska processer som lett fram till nuvarande tillstånd är:

- Uppbyggande som vulkanism och bergkedjeveckning
- Nedbrytande erosion

Det inhägnade fridlysta området med varphögar i Långban.

I Värmland började nuvarande berggrund bildas för 2 miljarder år sedan, först genom vulkanism (leptitformationen) och senare genom granitbildning på djupet. Alla malmfyndigheter i Bergslagen är kopplade till leptitformationen.

Långban ligger i Filipstads kommun och är Sveriges mineralogiska eldorado. Här finns 270 olika mineral och det är flest mineral på jorden på samma yta. Vissa mineral finns bara i Långban. Många innehåller arsenik. Under 1800-talet var Sverige världsledande inom kemin med många framstående vetenskapsmän så Långban blev världsberömt och många från andra länder blev intresserade. Det kom t.o.m. lastbilar från Tyskland som lastade på mängder med sten. Förr kunde man nämligen gå fritt på stenhögarna och

Svart yttriumbaltig allanit insprängd i fältspat från Åskagens pegmatitbrott (naturlig storlek).

plocka med sig vad man ville. Numera är det fridlyst område.

I Åskagen, ca 3 mil från Långban, har man hittat ett ämne som fått namnet Allanit men Allan svor sig fri. Han var inte fyndmannen utan det var en engelsman.

Allan gick också in på Karlskogas berggrund. I öster är den äldst - c:a 2 miljarder år. Vid Östervik på Karlskogasidan finns Möckelnsandsten. Den bildades för ca 700 miljoner år sedan.

Allan har stora kunskaper i geologi och hade mycket att berätta men han påpekade att många saker som förut ansetts sanna har ersatts med nyare kunskaper. Forskningen fortsätter ständigt men jag tror att vi fick en aktuell bild av vad som är fakta idag

Text: Majken Lasson Foto: Allan Hede

Vy från Gettjärnsklätten åt söder över Rottnen. Mylonitzonen (en deformationszon) utefter västra stranden bildar gränsen mellan mellersta och västra Värmlands berggrund.

*Vi finns, om
du behöver oss!*

Med personligt engagemang
präglat av omtanke och
valfrihet, hjälper vi dig med
allt som rör en stilfull och
värdig begravning.

Varmt välkommen!

Värmlandsvägen 2
Karlskoga
Tel: 0586 - 534 10

FONUS

Jour dygnet runt • fonus.se

Var finns ditt testamente?

Tyvärr försvinner ofta testamenten. Hur blir
arvsfördelningen då? Förvarar du det hos
oss garanterar vi att det kommer fram.

Vi hjälper dig, för en tryggare vardag.

Värmlandsvägen 2, Karlskoga.
Tel 0586-545 72.

**Välkommen till anhörig-
och äldredagen!**

**Torsdag 3 oktober kl. 13-18
Nya Folkets Hus, Karlskoga**

13-13.30 i Teatersalongen

Inledning med socialchef Karin Björkman.

13.30-14.30 i Teatersalongen

**Underhållning med Sabina Henriksson
och Christer Grandin.**

14.30-16.30 i Källaren

Mässa med ett 20-tal utställare (SPF är med).
Kaffe finns till försäljning.

16.30-18 i Teatersalongen

**Inspiratör Sabina Henriksson
”När orden inte räcker till”.**

**Om att kommunicera med hjärnskadade
och dementa med sång och musik.**

Lördagsträffen

28 september kl. 10.00 - 12.30

Konst Runt Möckeln

21 – 29 september pågår en samlingsutställning
i Karlskoga konsthall.

På Träffenlokalen kommer Gunnel Grahn och
Majken Lasson att ställa ut. Gunnel målar i olja
och tillverkar smycken. Majken väver trasmattor
och tavlor i garn och trasor.

På lördagsträffen 28 september kan man bese
verken och sedan ta sig en kopp kaffe med dopp.

Vi välkomnar alla, även icke medlemmar!

Adressen är Hotellgatan 10 där en skylt visar
mot SPF-träffen.

SPF har planerat följande resor och aktiviteter:

"Sound of Music"

Skövde Stadsteater

Lördag 19 oktober. Pris: 810:-

The Sound of Music, denna magiska och hjärtevärmade berättelse, baserad på en sann historia, som blivit den mest populära familjemusikalen någonsin. En tidlös klassiker med några av världens mest älskade sånger. Föreställningen börjar kl. 18.00.

I priset ingår: Bussresa, tvårätterslunch inkl. måltidsdryck, kaffe med kaka samt teaterbiljett.

Oscarsteatern

30-årsfesten med Galenskaparna och After Shave

Torsdag 14 november kl. 19.30

Pris: 2.685:-

I priset ingår: Bussresa, 4-stjärnigt hotell, 2-rättersmiddag med kaffe, frukost, teaterbiljett. (Hotellet ligger 250 m från Oscarsteatern).

Nu finns det bara möjlighet till biljetter vid eventuella återbud! Ring om du är intresserad!

Julmarknadsresa till Torpa Stenhus

Lördag 7 december. Pris: 510:-

Vi avreser från Karlskoga kl. 8.00 och gör stopp efter vägen för kaffe.

Lunchen intar vi på samma ställe som julmarknaden är.

Näst efter Glimmingehus i Skåne brukar Torpa Stenhus i Västergötland räknas som landets bäst bevarade senmedeltida borg. Under sommaren har den privatägda borgen ett rikt utbud: utställningar, visningar, sommarteater, hantverksbod med lokalt hantverk och gårdsbutik.

I priset ingår: Bussresa, lunch inkl. måltidsdryck och kaffe, samt kaffe med smörgås.

Anmälan till resorna görs direkt till Marianne Cornelid, tel. 0586-505 98 eller 070-316 64 65.

Fria ord

Redaktionen har många gånger efterlyst tankar och synpunkter från Månadsnyttets läsare. Vi får sällan några inlägg, så därför väljer jag att skriva själv.

Många har säkert följt TV-serien om Sveriges bästa äldreboende. Det som fick mej att nästan gå i taket var avsnittet om maten. Fläsk som smakade härsket och en löksås som smakade absolut ingenting!

Känner inte folk i branschen till att det är riktigt små barn som ska ha väldigt försiktigt kryddad mat? När man blir äldre har ju smaklöckarna en tendens att försämrats, och därför är det naturligtvis oerhört viktigt att maten är väl smaksatt.

Det fanns mer att bli upprörd över: bland annat ett trasigt golv i korridoren, som gjort för att snubbla på och varannan lampa släckt.

Geriatrikprofessorn Yngve Gustafson uttryckte det ganska tydligt när han påpekade att en fallolycka kan kosta 1/4 miljon. Dålig belysning är ett riktigt dyrt sätt att spara pengar på, menade han. Det är ju samma sak med belysning som med smak på maten: vi behöver mer och mer och i stället tycks man få tvärtom!

Till sist: Yngve gav aldrig de gamla epitetet ”brukare” som ju av många uppfattas som rent kränkande. Det ska han ha beröm för!

Birgitta Hede

(Arg pensionär som än så länge själv kan krydda maten och tända lamporna.)

Kommentera gärna! Du får vara anonym, men redaktionen måste få namn och adress.

Vetgiriga veteraner

Tisdagen den 15 oktober kl. 14.00
i Rävåskyrkans samlingsal.

Program:

**Kajsa Jansson –
”Mitt liv som bilhandlare
och föredragshållare.”**

Kaffedrickning och sedvanlig samvaro.

Anmälan till exp tel 302 40 senast måndag 14 oktober kl. 11.30.

Välkomna till en intressant och lärorik träff!

*Sten-Åke Bengtsson
Gunnel Ringman*

Lördagsträffen

26 oktober kl. 10.00 – 12.30

Program:

**Kåseri av Bengt Aldén
under rubriken**

**”Mitt liv som konstcyklist,
fotograf och journalist”.**

Först kaffe med dopp och därefter kåserar Bengt tämligen fritt om intressanta bitar från sitt yrkesliv.

Vi välkomnar alla, även icke medlemmar!

Adressen är Hotellgatan 10 där en skylt visar mot SPF-träffen.

Datorkurs

Vi kör en omgång till av vår datorkurs för nybörjare.

Där lär vi oss att **skriva enkla texter, söka information**, t.ex. adresser och telefonnummer och att **sköta bankaffärer**.

Anmälan görs till SPF-expeditionen tel. 302 40 måndag till fredag kl. 10 – 12 så hör vi av oss.

Curt Konradsson

En bergshistorisk höstutflykt

Det var strålande solsken och varmt och skönt när 19 medlemmar samlades till höstutflykt den 3 september.

Karlsdal: Resterna av den gamla masugnen (från 1640-talet).

I sex bilar åkte vi norrut till Karlsdal och stannade till vid de ruiner som finns kvar efter den gamla hyttan där.

Här skulle vår guide, Allan Hede, ge oss en historisk tillbakablick på den järnhantering som bedrivits i Bergslagen.

En masugn, även kallad hytta, byggdes i Karlsdal på 1640-talet och malmen tog man från Dal Karlsberg. Från masugnen får man tackjärn som på grund av sitt innehåll av kol inte går att smida. Genom olika hantverksmässiga metoder och som

avslutning någon form av hammarsmide kunde man minska halten av kol och göra järnet smidbart.

En stor förändring skedde genom införandet av Bessermethoden. Den går ut på att "färska" flytande råjärn till smidbart stål. Genom att blåsa in luft genom smältan oxideras det kol som järnet innehåller. Uppfinningen gjordes i England 1855 men den första lyckade bessemerblåsningen i världen gjordes tre år senare vid Edske masugn i Gästrikland.

Karlsdals bruk, under ledning av Karl David Lautman, var bland de första att införa metoden i

Karlsdal: Den enorma slagghögen är ett påtagligt minne från den omfattande verksamheten. Byggnaden till vänster är smedjan. Till höger syns en rund rostugn och mitt i bilden den nya masugnen.

Karlsdal: I bildens mitt ser man resterna av den nya masugnen (från 1874). Till höger syns rester av två runda rostugnar. Byggnaden i bakgrunden är kraftstationen.

Sverige. Den anses ha haft en avgörande betydelse för den framväxande industrialismen.

Så småningom kom en ny metod för järnframställning i form av Martinprocessen. Det var med denna som Bofors kunde tillverka gjutna kanonrör, men det är en annan historia. Verksamheten vid Karlsdals bruk upphörde 1932.

Nästa anhalt var Öfälla där en elektrisk ljusbågsugn för första gången i Sverige kom till användning för stålframställning, se särskild artikel på sidan 12.

Avslutningen för dagen blev ett besök vid den för alla Karlskogabor så välkända och välbevarade Gran-

bergsdals hytta som var i bruk 1642 till 1925.

Den första masugnen var en mulltimmerhytta byggd av Mårten Eskilsson och hans fyra söner. I en mulltimmerhytta var inte masugnspipan fristående utan runt den byggdes en mur av stora rektangulära stenblock. I överdelen ersattes dessa av en ram av timmer och därinnanför en fyllning av jord (mull).

Den nuvarande hyttan fick genom den stora ombyggnaden 1878 en fristående masugnspipa med kringbyggd masugnskropp i flera våningsplan. Det är den vi ser på bilden.

Utflykten avslutades med vårt medhavda kaffe vid borden framför hyttan.

Allan hade gett oss kunskaper om järnhanteringen i vår bygd i forna dar och hur människorna då levde. Vi tackade honom med en hjärtlig applåd.

*Text: Jan-Olof Forsling
Friskvårdssamordnare*

Foton: Ulla Forsling och Allan Hede

Kaffet smakade bra i Granbergsdal. I bakgrunden ser vi delar av hyttan. Det höga tornet hör till förvärmningsugnen.

Friskvård för ALLA

DAVID

TRÄNINGSCENTER

Telefon 595 95

Labinhöjdsvägen 2 • www.davidtraningscenter.se

Första träningspasset
alltid gratis.

Kostnadsfri introduktion
till styrketräning.

Öppettider:

Måndag-torsdag	9-21
Fredag	9-19
Lördag	10-17
Söndag	12-20

LJUNGS EL AB

Installerar o reparerar. Försäljning av vitvaror.

Västra Rävåsgatan 16 • Telefon 0586-332 44, 592 00
www.ljungsel.se

Industriverksamheten vid Öfalla

I Svartälven nära Öfalla fanns två forsar, Skråmforsen och Brattforsen. Där uppfördes omkring sekelskiftet 1900 vattenkraftverk, vilket var bakgrunden till verksamheten i Öfalla.

Höst och vår hade man överskottsproduktion på elkraft och därför byggdes en kalciumkarbidfabrik i Öfalla. Driften blev dock kortvarig och fabriken lades ned 1902. I stället övertogs anläggningarna av det franska bolaget Héraults Elektriska för att tillverka stål med hjälp av elektricitet.

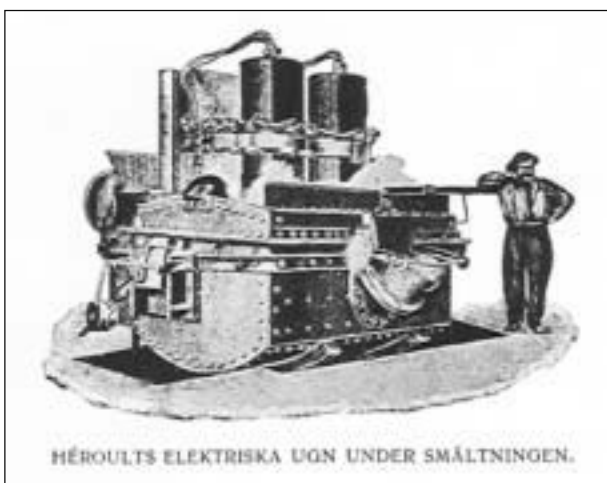

Bild av ljusbågsugnen ur företagets reklamroschyr.

Det var den första s.k. ljusbågsugnen i Sverige och uppfinnaren Paul Hérault var själv på plats.

När verksamheten var som störst fanns här förutom ugnar för stål och kiseljärn även valsverk, hammarverk m.m. Det var en omfattande industriell verksamhet i Öfalla under början av 1900-talet och här fanns många industrilokaler. Det fanns även arbetarbostäder och brukshandel här.

Under 1910-talet försämrades lönsamheten och 1918 flyttades hela stålverksamheten till Ätrafors i Halland. För en tid räddades verksamheten i Öfalla av AB Jordbrukssmidan som bl.a. tillverkade liar här. 1921 upphörde all verksamhet och hela industriområdet jämnades med marken.

Ur en artikel i Karlskoga tidning (från 1994) citerar vi följande intressanta avsnitt:

Ryktesspridningen om företagets affärsförbindelser med Ryssland ville göra gällande att man sysslade med vapensmide för ryska armén. Ingen vet riktigt hur det förhöll sig. När fabriken lades ner 1921 försvann också alla affärshandlingar.

Text: Birgitta Hede

(Fakta hämtade ur Allan Hedes artikel om Karlskogas bergshistoria i Hembygdsföreningens årsbok 2012)

Personal vid elektrostålverket i Öfalla 1911, i mitten i främre raden disponert Oscar Andersson. Foto från Hembygdsföreningens arkiv.

Lena – ny medarbetare i Månadsnytt

Sedan någon tid är Lena Kinell den som ansvarar för annonserna till Månadsnytt.

Lena blev pensionär för två år sedan och gick då genast med i SPF för att hon tyckte att föreningen hade mycket intressant att erbjuda som resor och föredrag. På senaste årsmötet blev hon invald i styrelsen. Nu skall hon också ta vid efter Britt-Marie Danielsson i 80+ träffarna.

Lena är karlskogaflickan som efter studentexamen flyttade till Uppsala för vidare studier. Hon tog en naturvetenskaplig examen i matematik, statistik, företagsekonomi och informationsbehandling med matematisk analys.

Därefter fick hon jobb i Bofors där hennes färskas kunskaper togs i anspråk. Hon tänkte att det kunde vara en bra plats att jobba på en tid men som många andra blev hon kvar. En bidragande orsak var att hon förutom att hon trivdes bra även mötte Kärleken – CeGe Kinell. Det blev giftermål, hus och tre söner. Dessa är nu vuxna och har egna familjer.

I sitt yrkesverksamma liv har Lena varit verksam på utvecklingsidan med ammunition och vapensystem. Beräkningar, programmering och analysarbete var huvudsakliga arbetsuppgifter. 1989 började hon med systemsäkerhet, ett arbete för att förhindra olyckor. Ett miljötänk fick henne också att börja studera på nytt, denna gång vid Karlstads universitet.

Kapitlet fotboll är stort inom familjen Kinell. Det har upptagit stor del av deras liv. Numera är det mest barnbarnen som är aktiva. Lena är också med i Karlskoga Nobel Rotaryklubb som bl.a. bedriver hjälpprojekt i Lettland. Barnbarn, hundar, hus, sommarstuga, stickkafé. Det är fullt upp som hon säger.

Text: *Majken Lasson*
Foto: *Birgitta Hede*

KARLSKOGA
KONSERTFÖRENING
Program hösten 2013

Söndag 1 september kl. 18.00 i Musikpalatset
Blå bergens kammarstråkar

Lördag 28 september kl. 19.00 i Bregårdsskolan aula
Hyllning till Queen
En symfonisk rockkonsert med musik av Queen.
Sångsolist Johan Boding, Karlskoga SymfoniOrkester,
Ojebokören, Rockband under Marcus Nowaks ledning

Söndag 6 oktober kl. 17.00 i Musikpalatset
Musikpalatsets dag

Söndag 13 oktober kl. 15.00 på Alfred Nobels Björkborn
Beatles 50 år
Gitar, sång och stråkar

Torsdag 31 oktober kl. 19.00 i Musikpalatset
Stor finalkonsert
I samverkan mellan Örebro universitet, Svaloo
och Karlskoga konsertförening

Torsdag 7 november kl. 19.00
Svenska kammarorkestern

Söndag 1 december kl. 15.00 i Karlskoga kyrka
Adventskonsert i väntan på Julen

Söndag 22 december kl. 15.00 vid Björkborns herrgård
Jul på Alfred Nobels Björkborn

Torsdag 9 januari kl. 18.00 i Bregårdsskolans aula
Trettondagskonsert
Värmland Opera orkester och solister

ELIAS SALONG
Dam & Herrfrisör

30% rabatt till pensionärer
mot uppvisande av annons

Herrklippning Drop In **150:-**

Slingor **300:-**

Damklippning **230:-**

Färgning **300:-**

Barnklippning **100:-**

Drop In & Tidsbeställning
Tel: **333 50**

Kungsvägen 33, 686 23 Karlskoga
Telefon: 0586-333 50
Öppettider: Mån-Fre 10.00-18.00, Lördag 11.00-14.00

Om en underbar födelsedag och en lika underbar städdag (bara 78 år emellan)!

September = Höstmånaden i den gamla Bondepraktikan.

Men det är också min månad då jag föddes för 85 år sen. Det är kanske därför som jag alltid tyckt så mycket om just den månaden, inte bara för att det betydde födelsedag med firande, utan också för att då fick jag gå till skolan igen efter sommarlovet.

Men en födelsedag minns jag alldeles särskilt, det var 1935. Jag fyllde 7 år och hade börjat i första klass. Jag hade, förmodligen inspirerad av sagan om Rödluvan, önskat mig en regnkappa av rött oljetyg med kapuschong, som jag sett i en annons. Och visst fick jag inte bara den, utan också ett par röda stövlar som Far hade köpt i Göteborg. Oj, vilken lycka!

Det var bara ett problem: maken till vacker höst har nog aldrig skådats i vårt land. En sån där sensommar som vi litet felaktigt i september kallar för brittsommar. En sådan inträffar först omkring den 7 oktober, den heliga Birgittas dag.

Nåväl, där fanns jag med mina nya fina regnkläder och solen bara lyste, dag efter dag.

En morgon stod jag bara inte ut längre, på himlen fanns några lovande moln och lätta morgondimmar nådde t.o.m. oss där vi bodde på högsta höjden i byn. NU: på med hela munderingen och iväg till skolan! I dag talas det mycket om mobbning som ett nutida skolproblem, men tro mig, det fanns även på min tid. Allt det spott och spe jag fick utstå den där morgonen i september 1935 från mina skolkamrater saknar motstycke. Men jag talade om för de där ungarna att hemma hos oss hade det faktiskt regnat när jag gick till skolan, så de så! **Redan vid den tiden lät jag mig inte nedslås!**

Nu till något helt annat: "att sopa rent för sin egen dörr" betyder ju inte bara att se till att ha ett eget gott samvete innan man tadar andra, i mera bokstavlig bemärkelse betyder det ju också att ha det välstädat i sitt boende.

De senaste veckorna har jag haft lite bekymmer med städhjälp, sedan mitt eminenta lilla barnbarn som skött om den saken har flyttat från stan. Här finns ju tyvärr ingen framtid för de unga. Men nu

är den fråga löst med hjälp av SPF:s lathund. Vi skall ju gynna våra annonsörer. Där hittade jag "Seniorfixaren" och namnet lät ju trevligt – så jag tog kontakt. I går sa det pling på dörrklockan och utanför står två damer med hinkar och moppar, och jag fick lite skrämselficka – jag hade inte förstått företagsnamnet, de här damerna var definitivt "seniorer", och, visade det sig, definitivt "fixare"! Jag hade föreställt mig att "senioren" var jag och att "fixarna" skulle vara betydligt yngre.

Men sen skulle ni ha sett: här kröps utmed golvet (listerna), klättrades på stege, inget skrymsle lämnades obearbetat. Snacka om storstädning, med RUT-avdraget dessutom till halva priset mot vad kommunen erbjuder, och dom kommer när det passar mig, inte när överheten bestämmer!

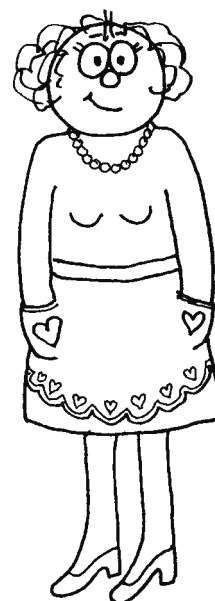
Nu vill jag be KPR att fråga:

Informera kommunen de pensionärer som önskar städhjälp om att det finns billigare och bättre alternativ att få genom de privata företagen? Prisskillnaden är 50 %!

Hej för idag!

Ulla

För blev man myndig vid 21 års ålder. Nu blir man ommyndig vid 65.

Ur
Gunilla Dahlgrens
Ingen ålder för en
domkyrka

? Gåttfullt ?

av Birgitta Hede

Nu ska svaren bli ett antal länder.

1. Bär stor fågel!
2. Tjuvar och banditer på orten
3. Måste vinterfiskaren göra vid sträng kyla?
4. Tackar ja till spanskt vatten
5. Säger fula ord på viss ton
6. Kolväte
7. Nu vill vi inte vara till sjöss längre!
8. Måltid i England eller Skottland
9. Vet du någon skogsgud?
10. Knark i jordbruksredskapet

Svaren kommer i nästa nummer, men det blir inte längre några vinster.

Frågor och kommentarer kan mejlas till birgitta.hede@bahnhof.se.

Svar på gåtorna i augustinumret:

1. Duo går mot femte bokstaven **Partille**
2. Höjd med pålagor på lädervaror **Skinnskatteberg**
3. Förberett för majbrasan? **Eldris**
4. På den orten fick en fågel en nysattack **Härnösand**
5. Bottensats som man kanske silar bort **Grums**
6. Absolut inget mörkt berg **Ljusdal**
7. Detta träd har inga sjukdomar **Askersund**
8. Den här klädätaren är inte gammal **Malung**
9. Enkel bro av ädel metall **Gullspång**

Äta bör man . . . och gärna tillsammans!

Onsdagen 23 oktober kl 13 går vi till Karlskoga Wårdshus (tidigare Scandic, nedanför Skolgärdet).

Där kostar lunchen 90 kr och då ingår dagens rätt, fräsch salladsbuffé, smör och bröd, måltidsdryck, kaffe och liten kaka. (Veckans GI-rätt, veckans pasta eller veckans wok finns som alternativ till Dagens rätt.)

För att kunna boka bord någon dag i förväg vill vi gärna få en intresseanmälan (ej bindande) till exp. tel 302 40 eller e-post spfkarlskoga@telia.com senast måndag 21 oktober.

Ingalill Ericson och Ulla Forsling

Sjukvården drabbar nog oss alla förr eller senare. Det gäller även sir Henry som har hört mycket berättas från den branschen.

Läkaren hade bilen på reparation och tyckte att bilreparatören inte skyndade på tillräckligt.

– Ni har väl hittat felet? Och ni är väl utbildad?

– Javisst, men det är svårare att vara bilmekaniker än läkare. Dels kan era patienter tala om var de har ont, dels finns det bara två modeller!

– Sven, ring genast efter en läkare. Mamma har blivit så dålig.

– Jaha, då ringer jag doktor Bengtsson, för honom kan man lita på. Honom hade vi ju när farfar dog.

– Har du hört att doktor Olsson och doktor Rylander har duellerat?

– Duellerat? Vilka vapen använde dom då?

– Dom skrev ut mediciner åt varandra.

En bonde skulle teckna livförsäkring och fick gå igenom en läkarundersökning.

– Har ni någon gång varit allvarligt sjuk? frågade doktorn.

– Nej.

– Nå, men har ni varit utsatt för någon olyckshändelse då?

– Nej, inte vad jag kan minnas, men en gång i våras var det en ilsken tjur som tog mig på hornen och slängde mig över en gårdsgård.

– Och det kallar ni inte för en olyckshändelse?

– Nej, det gjorde han nog med vilje.

Ottilia hade på grund av sitt svaga hjärta blivit förbjuden att gå i trappor. Vid ett återbesök frågar doktorn hur hon känner sig.

– Jo tack, men det är ett fasligt besvär att klättra upp och ner för stupröret varje gång man ska ut och handla.

– Johansson är mycket bättre i dag. Han har börjat tala nu.

– Jaså, säger du det. Vad säger han då?

– Att han känner sig sämre.

Saxat ur Veteranens nätupplaga

2013-09-12

Applåder i Polen när SPF-basen försvarade äldre

SPF var enda pensionärsorganisation på plats. I publiken fanns politiska representanter från Polen och en rad andra EU-länder. Vad fick du för gensvar?

Karl Erik Olsson: Jag avslutade med att säga att jag är trött på att höra att gamla är en börda, att vi istället måste inse att gamla, visa och friska människor är vår snabbast växande resurs.

Det gav starka applåder i det ungefär 150 personer stora auditoriet.

2013-09-11

Rösta på Veteranen!

Veteranen.se har, som enda seniortidning, nominerats till Svenska Publishingpriset i klassen digitala massmedier! Du kan vara med och rösta.

2013-09-06

Elit på plats när Svenskt demenscentrum jubilerade

Svenskt Demenscentrum har levererat långt över förväntan. Ni har samlat och lyckats sprida kunskap på ett sätt som väcker gensvar också utanför Sveriges gränser. Det sa äldreminister Maria Larsson (KD) när hon talade på Svenskt Demenscentrums 5-årsjubileum på fredagseftermiddagen.

2013-09-13

"Oacceptabelt att människor inte har det bra på ålderns höst"

Det krävs en skärpning av äldreomsorgen i många kommuner, säger SPF, med anledningen av tv-serien Sveriges bästa äldreboende.

Jag tycker att det är oacceptabelt att det i välfärdsstatens Sverige finns tusentals människor som upplever att de inte har det bra på sin ålders höst, säger Karl Erik Olsson, förbundsordförande i SPF.

2013-09-10

Bemanningskrav förhalas

Först 2015 kommer föreskrifterna om behovsanpassad bemanning i äldreomsorgen att börja gälla.

2013-09-11

Äldre jobbar allt mer

Andelen äldre över 65 jobbar vidare i en markant ökad utsträckning. Var fjärde man jobbar vidare efter 65. Det visar statistik från Statistiska Centralbyrån.

Nu finns en nättidning för 60-plussare som heter Nyfiken grå

Upplev, läs, tyck, njut och häng med! Här är sidan för dig som vill leva livet!